

ULKOMAISEN KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA GRANSKNING AV UTLÄNDSK LITTERATUR

Toimittaja — Redaktör: Henrik Schauman

NILS ANDRÉN: *Svensk statskunskap*. Bokförlaget Liber, Stockholm 1961. 298 s.

Andréns nyutkomna handbok över Sveriges statsskick fyller en påtaglig lucka i litteraturen. Bortsett från en del översikter på de stora världsspråken har en statsvetenskaplig framställning av Sveriges politiska system hittills saknats; de ledande handböckerna, såsom Herlitz' *Svenska statsrättens grunder*, har varit rent juridiskt upplagda. Det har sitt intresse att jämföra Andréns arbete med Jaakko Nousiainens *Suomen poliittinen järjestelmä*. En påtaglig skillnad ligger i att Andréns reserverar en absolut central ställning åt en skildring av riksdagens arbete och funktionssätt. Åtminstone sex av de femton kapitlen är ägnade riksdagen eller de verk, som är underställda denna. Vissa andra frågor, såsom parlamentarismen, är däremot rätt knapphändigt behandlade. Den lokala självstyrelsen har avsiktligt utelämnats i detta sammanhang. Likaså saknas den översikt över politikens grundlinjer på de viktigaste verksamhetsområdena, som Nousiainen ger i avsnittet »Järjestelmä toiminnassa». Däremot får partiväsendet och det politiska systemets sociala bakgrund en rättig fyllig behandling. Det svenska utredningsväsendet är en detalj som hos Andréns tilldrar sig vederbörlig uppmärksamhet, medan motsvarande — låt vara anspråkslösare — arrangemang i vårt land inte nämnvärt uppmärksammas av Nousiainen. — *J. M. J.*

LEON BRAMSON: *The Political Context of Sociology*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1961. 164 s.

Bramson sanoo tavoitteenaan olevan osoittaa, miten sosiaalinen ja poliittinen ympäristö vaikuttaa tutkijan perusolettamuksiin ja teorioihin. Näin koko teos saa tavallaan tiedonsosiologisen leiman. Poliittikan tutkijalle mielenkiintoiseksi sen tekee se, että vaikuttimia etsitään sosiaalisesta ja poliittisesta järjestelmästä, tarkemmin sanottuna yleisestä asennoitumisesta vallitsevaan järjestelmään. Tekijä puhuu kahdenlaisista »sosiologioista»: muutosta korostavista ja vallitsevan järjestelmän säilyttämistä korostavista. — Sosiologialla tekijä muuten tarkoittaa usein jokseenkin samaa kuin »yhteiskuntateoria» tai »sosiaalifilosofia».

Teoksen ensimmäisessä osassa tarkastellaan 19. vuosisadan eurooppalaisen sosiologian kehitystä »muutoksen» ja »säilyttämisen» kategorioiden valossa sekä erityisesti massayhteisön käsitteeseen liittyen. Toisessa osassa tekijä analysoi, miten liberalistisessa miljöössä elävät amerikkalaiset sosiologit omaksuivat massan ja joukon käsitteet monessa suhteessa hyvin erilaisesta eurooppalaisesta miljööstä ja miten erilaiseksi amerikkalaisen kollektiivisen käyttäytymisen teoria siten kehittyi. Viimeisessä jaksossa tekijä analysoi eräiden oman aikamme tai sitä lähellä olleiden, massayhteisöä kuvaneiden teoreetikkojen ideologista taustaa, mm. Euroopasta USA:han paenneiden ja si-

käläisten alkuperäisten teoreetikkojen välistä eroja. — Tekijä koskettelee kautta linjan useita sosiaalitieteiden yleisen metodiikan ongelmia. Hänen perusnäkemyksensä on, että naivi positivismi ei enää ole — jos se ylimalkaan koskaan on ollut — käyttökelpoinen lähestymistapa sosiologeille, vaan että »subjektiiviset ainekset» eivät ole vain välttämättömiä, vaan myös toivottuja sosiaaliteissa.

Teos on kyseisistä ongelmista kiinnostuneille antoisa. Se ehkä kysyy yhtä paljon kuin antaa vastauksia. Vaikka kaikkia vastauksia ei voisi hyväksyäkään, sen lukeminen herättää kuitenkin useita hedelmällisiä ajatuksia ja uusia kysymyksiä. Lopussa on keskitetty, käyttökelpoinen bibliografia. — O. A. B.

FRANCIS CARNELL: *The Politics of the New States. A Select Annotated Bibliography with Special Reference to the Commonwealth.* Oxford University Press, London 1961. 171 s.

Tämä bibliografia Aasian ja Afrikan uusien valtioiden poliittista elämää käsittelevästä kirjallisuudesta ei pyri täydellisyyteen, vaan on valikoiva ja käsittää etupäässä anglosaksista kirjallisuutta. Paitsi teoksia siinä on otettu huomioon myös artikkeleita lähes 70 eri aikakauslehdessä ja vuosikirjasta. Bibliografiassa on kaikkiaan noin 1600 numeroa ja sen arvoa lisää se seikka, että useimpien numeroiden kohdalla on lyhyt selostus teoksen tai artikkelin sisällöstä. Aineisto on järjestetty systemaattisesti tekijän luoman, varsin selväpiirteisen jaotuksen mukaisesti; teoksen lopussa on lisäksi maantieteellinen hakemisto, joka on omiaan tekemään bibliografian vielä käyttökelpoisemmaksi.

Erittäin hyödyllinen apuneuvo kaikille Aasian ja Afrikan poliittisten olojen tutkijoille ja harrastajille. — H. S.

S. E. FINER & H. B. BERRINGTON & D. J. BARTHOLOMEW: *Backbench Opinion in the House of Commons 1955—59.* Pergamon Press, Oxford 1961. 219 s.

Englannin parlamenttiryhvät alahuoneessa esiintyvät nykyään muutamia harvoja poikkeuksia lukuunottamatta lähes täysin yhtenäisinä kokonaisuuksina äänestyksissä. Julkisia äänestyksiä ei siellä juuri voidakaan käyttää menestyksellisesti edustajien käyttäytymistä analysoimaan pyrittäessä, päinvastoin kuin esim. Yhdysvalloissa. Yllä mainitut kolme tutkijaa ovat löytäneet kuitenkin käyttökelpoisen takaportin edustajain asennoitumisiin ja niitä koskeviin syytöksiin tutkimalla kaikki ryhmien kes-

kuudessa esitetyt ponnet, joista ei äänestettä, mutta joiden allekirjoitus paljastaa asennoitumisen asiaan. Tutkimus on suoritettu siten, että toisaalta ponnet on molempien ryhmien osalta erikseen jaettu asiasisältönsä mukaan eri luokkiin. Toisaalta taas kummankin ryhmän edustajat on ryhmitelty ammatin, koulutuksen, iän ym. seikkojen mukaan. Sen jälkeen on tarkasteltu millaisin ominaisuuksin varustetut edustajat ovat olleet allekirjoittajina eri aiheisissa ponsissa. Testauksilla on pyritty osoittamaan luokitusten vertailussa havaittujen erikoispiirteiden merkitsevyyssaste. Vaikka aineisto ei aina ole riittänytään tilastollisesti vakuuttavien tulosten saavuttamiseen ja vaikka ponsien useissa tapauksissa sattumanvarainen allekirjoittaminen kehoittaa päätelmissä suureen varovaisuuteen, hahmottuu tutkimuksesta kuitenkin piirteiltään selvä kokonaiskuva parlamenttiryhmiä sosiaalisista erikoispiirteistä ja edustajien asennoitumistaipumuksista, joka mielenkiintoisella tavalla täydentää samoja asioita toisista lähtökohdista selvittäneitä tutkimuksia. — P. N.

THOMAS HODGKIN: *African Political Parties.* Penguin, London 1961. 218 s.

RONALD SEGAL: *Political Afrika. A. Who's Who of Personalities and Parties.* Stevens, London 1961. 475 s.

Viime vuoden aikana ja tämän vuoden alussa on ilmestynyt hämmentävän suuri määrä Afrikan poliittisia oloja käsittelevää kirjallisuutta, joka on tasoltaan ja päämääriltään varsin kirjavaa. Erityisesti englantilaisessa kirjallisuudessa edellytetään helposti, että lukijalla on hyvät tiedot Afrikan eri valtioiden poliittisista tekijöistä. Tällöin muodostuu jokaiselle, joka yrittää edes aika ajoin paneutua afrikkalaisiin ongelmiin, perustietojen tarve keskeiseksi kysymykseksi.

Afrikan maiden puolueolojen lähtökohta poikkeaa siinä määrin eurooppalaisista oloista, että puolueuudostuksen perusteita ja puolueiden yleistä luonnetta kuvaava yleisesitys on pintaa syvemmälle pyrkivälle lukijalle täysi välttämättömyys. Tässä suhteessa on englantilainen Thomas Hodgkin tehnyt tuntuva palveluksen julkaistessaan 218-sivuisen katsauksen »African Political Parties». Suppeudesta huolimatta käsittelee Hodgkin puolueuudostuksen perusteita ja tekee monia hyödyllisiä vertailuja eri maiden puolueoloihin vaikuttaneiden tekijöiden kesken. Erityinen ansio on siinä, että puolueuudostukseen vaikuttaneiden tekijöiden erittely ei ole kaavamaisista eikä Hodgkin ole yrittänyt löytää enemmän säännönmukaisuutta kuin mitä todellisuudessa on ollut olemassa. Oleellista on myös se, ettei Hodgkin ole samoin kuin monet muut eu-

rooppalaiset tutkijat käynyt soveltamaan eu-rooppalaista puoluekaaviota, vaan hän on vertaillessaan puoluejärjestelmän kehitystä kussakin maassa todella perehtynyt tapahtumiin, henkilöihin ja poliittisiin ohjelmiin. Hodgkinin esitystä täydentää suppea puolueluettelo, jossa on muutamalla vedolla pyritty antamaan perustiedot eri maiden tärkeimmistä poliittisista liikkeistä.

Etelä-afrikkalainen Lontoossa maanpaossa elävä lehtimies Ronald Michael Segal on ollut nuoresta iästään huolimatta (syntynyt 1932) jo usean vuoden ajan eräs huomattavimpia Afrikan olujen tuntijoita. Hänen teoksensa »Political Africa» on runsaan asiantuntemuksen johdosta, jota hän saavutti julkaistessaan äskettäin lakannutta aikakauskirjaansa »Africa South in Exile», enemmän kuin vain poliittinen tietosanakirja: teos jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäinen käsittelee afrikkalaisia poliittisia johtajia ja toinen Afrikan eri valtioiden poliittisia puolueita. Segal ei ole tyytynyt pelkkiin elämäkerrallisiin faktoihin, vaan hän on kuvaillut myös eri poliittisten johtajien toiminnan suuntaviivoja ja poliittista aatemaailmaa. Elämäkerrallinen osa on tästä huolimatta hyvin tasapainoisen tuntui- nen ja lukuisat englantilaiset Afrikan tuntijat ovatkin kilvan kiittäneet Segalia erittäin vaikean aiheensa objektiivisesta ja tasapainoisesta käsittelystä. Poliittisia puolueita käsittelevä osa on paljon perusteellisempi kuin Hodgkinin katsaus — puolueiden ohjelmia selostetaan pääpiirteittäin, samoin esitetään arviointia niiden merkityksestä.

Varsin soveliaasti toisiaan täydentäen Hodgkin ja Segal ovat antaneet lukijalle mahdollisuuden myös ymmärtää kaootiselta vaikuttavaa Afrikan poliittista kenttää, jossa sittenkin on enemmän johdonmukaisuutta kuin mitä alati uusiutuvat ryhmittymät antaisivat aihetta olettaa. — J. I.

MAX G. LANGE: *Politische Soziologie. Eine Einführung.* Franz Vahlen, Berlin & Frankfurt a.M. 1961. 233 s.

Langen teos rakentuu luentosarjan pohjalle; esitys on hajanaista ja enemmän esittelevää kuin erittelevää eikä juuri lainkaan systematisoivaa. Kokonaisuudessaan sen tavoitteena on esitellä poliittisen sosiologian alue. Teoksesta ei tule ensisijaisesti etsiä tuloksia, sillä se ei sisällä ainoatakaan taulukkoa tai asetelmaa, seikka, joka edelleen pyrkii rasittamaan nousevaa saksalaista tämän alan tutkimusta. Teos onkin ennen kaikkea yleislähde tai tie eri ajatuslähteille, sillä se esittelee ongelmia ja ratkaisuyrityksiä. Arvoa antaa tarkastelulle erityisesti se, että melkein aina tarkastellaan rinnan teoree-

tikkojen ja empiirikkojen käsityksiä. Herätettä antava on tarkastelu poliittisen sosiologian käsitteestä ts. sen tutkimuskohteesta ja suhteesta varsinaiseen politiikan tutkimukseen. Marxin luokkateorian nykyistä asemaa sosiaaliitieteissä ja yleisen sosiaalisen konfliktin teoriaa koskevat erittelyt ovat kiintoisia. Kuvan siitä, miten laajaa aluetta tekijä pyrkii valottamaan, saa lukujen yleisotsikoista, jotka ovat järjestyksessä seuraavat: poliittisen sosiologian kohde ja tehtävä, valtio ja vallan käyttö, sosiaaliset luokat ja kerrostumat, puolueet (mm. puolue- ja puoluesysteemytyypit), intressiryhmät, valitsijain käyttäytyminen, parlamentti ja puolueet, byrokraatia ja eliitti (mm. byrokraatian suhde demokratiaan) sekä totalitarismi. Poliittisen sosiologian käsitettä käytetään siis perin laajasti! Lopussa on hyvä bibliografia. — O. A. B.

DWAINÉ MARVICK (toim.): *Political Decision-Makers.* The Free Press of Glencoe, Illinois 1961. 347 s. (International Yearbook of Political Behavior Research 2.)

Heinz Eulaun toimittaman sarjan International Yearbook of Political Behavior Research toinen julkaisu on kokoamateos, joka sisältää eri menetelmin laadittuja sekä teoreettisia että empiirisiä tutkimuksia julkisten politiikantekijöiden rekrytoimisesta, sosiaalisesta taustasta, kyvystä ja asenteista erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Teos sisältää mm. Marvickin johdannossa esittämän analyysin poliittisten johtajiston tutkimuksen nykyvaiheesta, Guttsmanin tutkimuksen Englannin työväenpuolueen johtajistossa tapahtuneista muutoksista (esim. sen »porvarillistumisesta»), Doganin erinomaisen artikkelin Ranskan kansanedustajien poliittisesta urasta, Eulaun ym. haastattelututkimuksen eräiden USA:n osavaltioiden lainsäätäjien asennoitumisesta työhönsä ja poliittisen uransa jatkamiseen sekä Lasswellin esityksen eliittitutkimuksen tulevista suuntaviivoista. Ennen julkaisemattomat artikkelit herättävät uusia tutkimusongelmia ja tuovat samalla merkittävän lisän tutkimuksiin virallisten vallankäyttäjien sosiaalisesta taustasta ja poliittisen liikkuvuuden väylistä sekä heidän asenteistaan ja erilaisten ympäristöjen vaikutuksesta niihin. — M. N.

SIDNEY VERBA: *Small Groups and Political Behavior. A Study of Leadership.* Princeton University Press, Princeton, New Jersey 1961. 273 s.

Teoksen tarkoituksena on esitellä poliittikan tutkijoille uusi tutkimusmenetelmä,

pienryhmätutkimuksen soveltaminen poliittisen käyttäytymisen ja erityisesti poliittisen johtajiston tutkimukseen. Tekijä pyrkii osoittamaan, miten menetelmät, joita käytetään tutkittaessa johtajuutta pienryhmissä, ja niiden avulla johdetut teorit voivat olla käyttökelpoisia malleja myös todellisia poliittisia tilanteita tarkasteltaessa. Verban arvostelu kohdistuu eliitin tutkimuksiin, joissa poliittisten johtajien sosiaaliset tai persoonalliset piirteet esille tuoden useimmiten pikemminkin tutkitaan, miksi johtajat ovat päässeet johtavaan asemaan, kuin selvittämään tapaa, millä he toimivat tässä asemassa.

Suureksi osaksi muiden kuin varsinaisten politiikan tutkijain omien havaintojen perusteella — laaja lähdeluettelo sisältää noin 150 teosta ja 200 artikkelia — tekijä käsittelee pienryhmätutkimuksen menetelmiä, johtajuuden käsitettä, instrumentaalisen ja affektiivisen johtajan asemaa ryhmässä, johtajan suhdetta ryhmän normeihin ja ryhmän

jäsenten osallistumisasteen vaikutusta ryhmän toiminnan tehokkuuteen. Teos osoittaa selvästi tähänastisten tutkimusten rajoituneisuuden ja korostaa voimakkaasti »laboratoriotutkimuksen» mahdollisuuksia valtiopöytäalalla. — *M. N.*

O I K A I S U

Sisällysluetteloon vuodelta 1961 oli avustajien joukkoon päässyt pujahtamaan painovirhe. Nimimerkin »*J. I.*» takana on *Jaakko Iloniemi*, eikä siis *Jaakko Ilvessalo*.

Toimitus